

Sprawdź przejmowane przedsiębiorstwo, aby nie stracić zamówień publicznych

Rzeczpospolita, 20 listopada 2013 r.

**Piotr Kunicki, prawnik w zespole prawa zamówień publicznych
Krzysztof Feluch, Of Counsel w zespole M&A**

Firmy działające aktywnie na rynku zamówień jako wykonawcy, w przypadku zbywania lub nabywania przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, powinny szczególnie uważnie przeprowadzać badanie *due diligence*.

Może się bowiem okazać, że w wyniku transakcji udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia lub jego realizacja na podstawie zawartej już umowy będzie nie tylko utrudniona, ale wręcz niemożliwa, co może niekorzystnie wpłynąć na wartość samej transakcji M&A.

Aktualna koniunktura gospodarcza powoduje, że przeprowadzenie udanej transakcji fuzji /przejęcia jest znacznie trudniejsze niż jeszcze kilka lat temu. Wynika to zarówno z obiektywnych warunków rynkowych, związanych z niskim poziomem wzrostu gospodarczego oraz ryzykiem wynikającym z zadłużenia, jak również z barier psychologicznych po stronie osób decyzyjnych.

Jednak solidnie przygotowana transakcja, opierająca się na kompleksowym i wszechstronnym badaniu *due diligence* przejmowanego przedsiębiorstwa pozwala na wyeliminowanie wielu znaczących ryzyk, które mogą zakłócić przebieg transakcji i wpłynąć negatywnie na jej wartość. Niezależnie od branży przeprowadzenie badania odbywa się zazwyczaj według podobnego schematu. Bada się cały zakres działalności przedsiębiorstwa na podstawie szczegółowego zestawu pytań.

Co podlega badaniu

W przypadku przedsiębiorstw działających na rynku zamówień publicznych zakres *due diligence*, obejmujący badanie prawne umów zawartych w trybie ustawy Prawo zamówień publicznych (dalej: pzp):

- pod kątem prawidłowości ich zawarcia,
  - stopnia ich wykonania,
  - czy ewentualnych wierzycielności bądź zobowiązań, które z nich wynikają lub mogą wynikać,
- wydaje się niewystarczający.

Przeprowadzając prawne badanie tego rodzaju przedsiębiorstwa, należy bowiem wziąć pod uwagę kilka dodatkowych, istotnych czynników, a mianowicie:

- wpływ zbycia przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części na możliwość wykonywania umów w sprawie zamówienia przez nabywcę,
- wpływ transakcji na posiadaną przez zbywane przedsiębiorstwo lub jego zorganizowaną część wiedzę i doświadczenie, niezbędne do wykonania zamówienia,
- wpływ transakcji na wszczęte już postępowania o udzielenie zamówienia, w których zbywane przedsiębiorstwo lub jego zorganizowana część zamierza lub już uczestniczy,
- wpływ transakcji na sytuację prawną zbywanego przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części w postępowaniach o udzielenie zamówienia, w których wybrano ofertę tego przedsiębiorstwa jako najkorzystniejszą.

Kupiłem lub sprzedałem - i co teraz

Możliwe do zastosowania instytucje, regulujące zmiany podmiotowe po stronie dłużnika lub wierzyciela określa Kodeks cywilny, który przewiduje:

- przelew wierzytelności wynikających z umowy, który może dotyczyć np. wynagrodzenia wynikającego z umowy zawartej w sprawie zamówienia; co do zasady nie wymaga on zgody dłużnika (zamawiającego), chyba że w umowie postanowiono inaczej lub jest to sprzeczne z ustawą (np. jeśli zamawiającym jest publiczny zakład opieki zdrowotnej) lub wynika to z właściwości samego zobowiązania. Gdyby jednak zgodnie z umową przelew wierzytelności wymagał zgody zamawiającego, a ten by jej nie wyraził, rozwiązania można szukać w takich instytucjach, jak np. przekaz (art. 9211 k.c.), albo zapewnić w umowie zbycia przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części transfer wynagrodzenia otrzymanego przez zbywcę od zamawiającego na rachunek nabywcy;
- przejęcie długu wynikającego z umowy, które jeżeli chodzi o dług wynikający z umowy zawartej w trybie ustawy pzp, w przypadku transakcji zakładającej nabycie zorganizowanej części przedsiębiorstwa, jest co do zasady niemożliwe.

Przystąpienie do długu, zamiast jego przejęcia

Praktyka gospodarcza wypracowała sposób na umożliwienie rzeczywistego wykonania zamówienia przez podmiot, który nabył zorganizowaną część przedsiębiorstwa odpowiedzialną za wykonanie określonego zamówienia. Co do zasady za zobowiązania związane z prowadzeniem przedsiębiorstwa, odpowiada solidarnie (jego) nabywca i (jego) zbywca. Innymi słowy, de facto dochodzi więc do kumulatywnego przystąpienia do długu, w wyniku którego nabywca staje się obok zbywcy-wykonawcy zamówienia solidarnym dłużnikiem wobec zamawiającego. Zatem zbywca-wykonawca nie tylko nie zostaje zwolniony z długu, ale zamawiający obok niego zyskuje dodatkowego dłużnika, w osobie nabywcy. Jak potwierdza prezes UZP, konstrukcja ta nie przeczy zasadom wynikającym z ustawy pzp i jest w pełni dopuszczalna. Co istotne, kumulatywne przystąpienie do długu wynika z ustawy, i nie tylko nie wymaga zgody zamawiającego, ale także nie przewiduje możliwości jego sprzeciwu ani zaniechania odbioru przez niego świadczenia, wynikającego z umowy w sprawie zamówienia, przez nabywcę który przystępuje do długu.

W trakcie postępowania

Wartość nabywanej części przedsiębiorstwa jest związana także z potencjalnymi przychodami, które mogą zostać wygenerowane poprzez udział w procedurach przetargowych, zwłaszcza jeśli doszło do wyboru oferty zbywcy jako najkorzystniejszej, ale jeszcze nie podpisano umowy w sprawie zamówienia. Dopóki nie doszło do złożenia wniosku o dopuszczenie do udziału w postępowaniu lub oferty, nabywca zorganizowanej części przedsiębiorstwa, po zamknięciu transakcji, może złożyć ofertę w swoim imieniu.

Jeśli jednak wniosek lub oferta zostały już w danym postępowaniu złożone przez zbywcę, nie jest możliwe przeniesienie na nabywcę praw zbywcy, wynikających z udziału w tym postępowaniu. W toku negocjowania umowy transakcyjnej nabywca powinien wówczas zadbać, aby zbywca zagwarantował, że:

- po zamknięciu transakcji podejmie wszelkie czynności prawne, niezbędne w toku postępowania o udzielenie zamówienia, aby doprowadzić do wyboru jego oferty jako najkorzystniejszej,
- a następnie podpisze umowę w sprawie zamówienia we własnym imieniu i zapewni możliwość przelewu wierzytelności oraz kumulatywnego przystąpienia do długu przez nabywcę.

Tylko wówczas możliwe będzie zapewnienie osiągnięcia przez nabywcę pełnych korzyści wynikających z przejęcia zorganizowanej części przedsiębiorstwa, biorącego udział w postępowaniu o udzielenie zamówienia publicznego.

Opinia i orzeczenia

Jak wyjaśnia Urząd Zamówień Publicznych w jednej ze swoich opinii prawnych: *"W świetle art. 7 ust. 3 ustawy pzp, zamówienie publiczne może zostać udzielone wyłącznie wykonawcy wybranemu zgodnie z przepisami ustawy pzp. (...), wykonawcą*

zamówienia może stać się wyłącznie taki podmiot, który uczestniczył w jawnym postępowaniu i został poddany rygorom procedury przetargowej. Powyższa wykładnia znajduje uzasadnienie w dwóch wyrokach Sądu Najwyższego. W świetle tezy wyroku z 13 stycznia 2004 r. (sygn. akt V CK 97/03) niedopuszczalna jest zmiana podmiotowa umowy zawartej w następstwie przetargu, umożliwiająca przejęcie zamówienia publicznego. W ww. orzeczeniu Sąd uznał, iż przedmiotem i celem umowy zawartej pomiędzy wykonawcą zamówienia publicznego a osobą trzecią było przeniesienie praw i obowiązków wynikających z umowy o zamówienie publiczne, zawartej w wyniku wygranego przez wykonawcę przetargu na udzielenie zamówienia publicznego, tzw. sukcesja szczególna. Tego rodzaju umowa jest nieważna, ponieważ prowadzi do obejścia bezwzględnie obowiązującego obecnie przepisu art. 7 ust. 3 ustawy pzp w zw. z art. 58 § 1 Kodeksu cywilnego. Natomiast w wyroku z 27 czerwca 2003 r. (sygn. akt IV CKN 302/2001), Sąd Najwyższy wykluczył co do zasady możliwość cesji roszczenia o zawarcie umowy nabytego w drodze rozstrzygnięcia przetargu organizowanego przez jednostkę publiczną, normowanego bezwzględnie obowiązującymi przepisami ustawy".

Kosztowna reorganizacja

W toku największego dotychczas postępowania o udzielenie zamówienia publicznego w branży energetycznej jedno z konsorcjów biorących udział w postępowaniu zmieniło swój skład podmiotowy. W wyniku reorganizacji struktury grupy kapitałowej, z której pochodziły spółki tworzące konsorcjum, doszło do zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa na rzecz innej spółki wchodzącej w skład tej samej grupy kapitałowej. Spółka-nabywca zorganizowanej części przedsiębiorstwa, której dotyczył przetarg, wstąpiła do postępowania o udzielenie zamówienia w miejsce spółki-zbywcy zorganizowanej części przedsiębiorstwa. Mimo że spółka-zbywca uczestniczyła w postępowaniu o udzielenie zamówienia i następnie zbyła zorganizowaną część swojego przedsiębiorstwa, odpowiedzialną za wykonanie ewentualnego zamówienia, spółka-nabywca takiej zorganizowanej części przedsiębiorstwa nie miała prawa uczestnictwa w tym postępowaniu. W wyniku reorganizacji konsorcjum spółek nie uzyskało zamówienia wartego miliardy złotych z powodu niedopuszczalnej modyfikacji podmiotowej po stronie wykonawcy, ubiegającego się o udzielenie zamówienia.

Zdaniem autora:

Krzysztof Feluch, Of Counsel w zespole M&A kancelarii Wierzbowski Eversheds

Planując transakcję M&A oraz związane z tym *due diligence* przedsiębiorstwa lub jego zorganizowanej części, należy brać pod uwagę nie tylko kwestie związane z już zawartymi umowami w sprawie zamówienia, badając wynikające z nich roszczenia i długi, ale należy mieć na uwadze możliwość

przelewu wynikających z nich wierzytelności oraz kumulatywnego przystąpienia do wynikającego z nich długu. Niezbędne jest szczegółowe zaadresowanie tej kwestii w umowie pomiędzy sprzedającym a kupującym, gdyż samo nabycie przedsiębiorstwa może być niewystarczające do wstąpienia przez nabywcę w miejsce zbywcy do postępowania o udzielenie zamówienia publicznego.

Piotr Kunicki, prawnik w zespole prawa zamówień publicznych kancelarii Wierzbowski Eversheds

Nie mniej istotne jest zbadanie prawidłowości procedury udzielenia zamówienia, która poprzedziła zawarcie umowy. Wykrycie poważnych nieprawidłowości może bowiem stwarzać ryzyko prawne związane z ewentualnym unieważnieniem umowy. Biorąc pod uwagę kontynuację ubiegania się o zamówienia w okresie pomiędzy zamknięciem transakcji a

zakończeniem wszelkich postępowań będących w toku w chwili jej zamknięcia, należy dokładnie zweryfikować postępowania planowane lub będące w toku. Sama umowa

zbycia zorganizowanej części przedsiębiorstwa powinna zapewniać kontynuację ubiegania się o udzielenie zamówienia przez to zbywane przedsiębiorstwo, tak aby nabywca czerpał korzyści, jakie może osiągnąć z postępowań będących w toku. Zaniechanie w tym zakresie może skutkować brakiem zamówień w okresie, który objęty jest aktualnymi przetargami.